

Projekt je realizován ze státního rozpočtu České republiky a spolufinancován Evropským společenstvím, v rámci realizace Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení v České republice

Projekt je realizován ze státního rozpočtu České republiky a spolufinancován Evropským společenstvím, v rámci realizace Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení v České republice

ubytování a bez peněz skončil na ulici kde je do dnes. O životě kdy pracoval, se Fousáč nerad baví a zjistili jsme jen, že byl ženatý, ale manželka ho opustila. Nikdy neměl děti, alespoň co si pamatuje. „Za komoušů jsem měl prachů jak želez“ říká vždy ke své minulosti a jen velmi špatně skrývá slzy, které mu vyrazí vždy, když vzpomíná na minulost. V tom okamžiku se vždycky zastaví a nechce dál komunikovat. Zřejmě proto, aby nikdo neviděl jeho emoce. Fousáč žije na ulici již dlouho, a jak říká: „už si zvykl“. Jakoukoli formu pomoci odmítá s tím, že nic a nikoho nepotřebuje.

Je fakt, že se po ulicích vždy pohybuje sám a jen zřídka s někým promluví. Snaží se být nenápadný a nekonfliktní stín Litvínovských ulic, což se mu daří. Fousáč je jeden z mnoha lidí v Litvínově, který díky své obtížné životní situaci již rezignoval na aktivní řešení a již si nedovede představit, že by mohl žít jinak. Má vysoko nastavený práh nedůvěry jak k institucím, tak k jejich zástupcům a díky tomu je jakákoli práce s ním velmi obtížná a daří se při ní jen malé pokroky (např. za úplatu jídlem).

Shrnutí celého období

V Litvínovských SVL se často zdržují i drogově závislí lidé, se kterými naši terénní pracovníci pracují už od roku 1995. Na základě toho jsme byli dobře obeznámeni se situací, která v těchto lokalitách panuje a s problémy, které místní obyvatelé mají. Jako reflexi na tristní stav, jsme se také rozhodli vypracovat projekt *Podpora přiměřeného bydlení sociálně ohrožených skupin a řešení bezdomovectví*, abychom tak mohli nabídnout pomocnou ruku i lidem, se kterými jsme až dosud přímo nepracovali, ale o kterých jsme věděli, že ji potřebují. V projektu jsme se soustředili hlav-

Bližší informace a kontakty najdete na www.mostknađeji.cz

**Nonstop krizová a poradenská
Linka duševní tísně tel.: 476 701 444**

**MOST K NADĚJI – pomáháme lidem....
Nemáte internet? Telefon? Poskytujeme osobní konzultace v naší kanceláři v ubytovně U Bílého sloupu v Litvínově – budeme-li v terénu, napište vzkaz s termínem setkání**

ně na takové osoby, které jsou vlivem svého způsobu života velmi těžko uchopitelní, zastihnutelní a vyhledatelní a na osoby se kterými vlivem nejrůznějších okolností nedokážou, nebo neumějí pracovat zaměstnanci jiných pomáhajících institucí - nabízející sociální služby. Zpočátku bylo velmi těžké proniknout do jádra sociálně vyloučených komunit, protože se vlivem silně zakořeněné nedůvěry v sociální systém - instinktivně bránili bližšímu kontaktu s pracovníky jakékoliv sociální služby.

Zaměstnanci MONA jsou však na takovéto jednání zvyklí a postupně se přes důvěřivější resp. vstřícnější klienty dostali až do samotného jádra vyloučených komunit a pomalu si získávali jejich důvěru, což často vedlo ke smysluplné a prospěšné spolupráci a k řešení závažných problémů obyvatel SVL (včetně například řešení akutních zdravotních problémů). V naší snaze jsme jako neúčinnější nástroj používali systém Prostupného bydlení sociálního odboru MĚÚ v Litvínově, díky němuž získalo „bydlení“ či ubytování několik (7) námi ošetřených klientů. Velmi nás překvapilo, nakolik jsou pracovníci sociálního odboru v Litvínově vstřícní, profesionální a ochotní, navzdory opačným referencím od klientů. V naší orientaci na poli sociální pomoci a služeb v Litvínově, pomohla i účast v Lokálním partnerství a setkávání terénních pracovníků, kde jsme načerpali spoustu užitečných kontaktů a praktických poznatků o některých místech a především klientech. **Překvapilo nás, že větší část klientů se podařilo zapojit do našich služeb přímo na ulici, i když jsme počítali, že většinu nalezneme až na litvínovských ubytovnách.**

Všechny naše stanovené indikátory jsou naplněny s mírným přesahem. Aktivita pracovníků MONA, se setkala s pozitivním ohlasem jak u klientů, tak i u širší veřejnosti. Veřejnost přijímá vznik nových sociálních služeb pozitivně a je většinou ochotna uznat přínos takových projektů nejen pro obyvatele SVL, ale pro celou společnost, což sociálním institucím dává další motivaci k nové práci.

Vypracoval: **Karel Fiala a Jan Šroub pracovníci v sociálních službách**
 Za správnost: **Lubomír Šlapka mediální zástupce projektu, Martin Motl vedoucí**

Litvínov - Janov (centrum 2010)

Dotační program Evropský rok 2010 boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení

Závěrečná zpráva o realizaci projektu „Podpora přiměřeného bydlení a řešení bezdomovectví“

Projekt byl realizován od 1. 6. 2010 do 31.12. 2010 v Litvínově. Kdy bylo terénními pracovníky Mostu k naději (MONA), přímo osloveno 228 osob, kterým byly nabídnuty informační letáky a také další související služby programu. Celková doba realizace projektu: 7 měsíců

Cílem projektu - bylo poskytnout takové nástroje a informace osobám ze sociálně vyloučených lokalit - dále jen SVL, které umožní zlepšit resp. zmírnit jejich stávající situaci v oblasti bydlení a financí a navíc informovat veřejnost o problémech a způsobech života lidí ze SVL. Chtěli jsme dosáhnout minimálně zastavení zhoršování sociální situace lidí, kteří se rozhodli, či již rozhodli vstoupit do projektu. Cíleně jsme chtěli těmto lidem pomoci jejich situaci zlepšit tím, že zvýšíme jejich informovanost, sociální dovednosti a orientaci v oblasti již existujícího programu Prostupného bydlení (program města Litvínov), pracovních rekvalifikací, podporovaného zaměstnání, dluhového poradenství, veřejně prospěšných prací a veřejně služby formou osobního kontaktu, asistence a mediální kampaně.

Konkrétní vymezení cílové skupiny - definice

Osoby sociálně vyloučené, nebo osoby sociálním vyloučením ohrožené, osoby starší 15 let s ukončenou povinnou školní docházkou a osoby starší 18 let.

- Sociálně vyloučené romské komunity
- Nezaměstnaní, především dlouhodobě nezaměstnaní
- Vězni, resp. osoby po návratu z výkonu trestu
- Bezdomovci, osoby bez přístřeší, v provizorních podmínkách
- Osoby ukončující dlouhodobý pobyt v ústavním zařízení
- Osoby žijící ve vyloučených lokalitách ohrožené patologickými jevy a zneužíváním OPL

Zhodnocení realizace projektu

Během června pracovníci v sociálních službách kontaktovali klienty v Janově, na ubytovnách UNO, Bílý sloup, Šumná, Vodní, Hotelový dům a na dalších místech (střed města, vlakové nádraží a BUS), kde se klienti často pohybují.

Průběžně se tvořily aktuální letáky a články o problematice SVL a současných nabízených službách. Zároveň jsme tyto letáky distribuovali cílové skupině a široké veřejnosti. Současně s tím TP zjišťovali aktuální stav klientů a jejich potřeby a poskytovali jim příslušné poradenství. Dále jsme průběžně informovali o probíhající službě regionální (místní) instituce, se kterými byla navázána spolupráce. V listopadu a prosinci proběhly na ZŠ v Janově tři besedy se žáky 9. tříd na téma bezdomovectví, chudoba a předluženost. Na vlastním životním osudu, se žákům představoval sled událostí a okolností, vedoucích k sociálnímu vyloučení a k chudobě.

Rodinní příslušníci

Při přímé práci s klienty, se často stávalo, že pracovník za účelem nějaké služby navštívil klienta u něj doma. Při takovýchto návštěvách podával informace o službách a významu programu i rodinným příslušníkům, kteří s klientem bydlí. Za celou dobu realizace projektu bylo takto osloveno 45 rodinných příslušníků klientů.

Celkem 58 uživatelů služby
Muži 43
Ženy 15
Opakovaně využilo službu 56 osob
Více jak dvakrát využilo službu 47 osob
Vyplněno 54 dotazníků
Informace rodinným příslušníkům klienta 45 osob

V první fázi realizace projektu, jsme si jasně vymezili cílovou skupinu budoucích klientů, v čemž nám výrazně pomohl stanovený regionální rámec programu (sídlíště Janov, ubytovny UNO, Vodní, U bílého sloupu, Šumná, Hotelový dům) a dosavadní zkušenosti terénních pracovníků s prací s uživateli nealkoholových drog v SVL.

Další informace související s Evropským rokem 2010 boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení najdete na www.ey2010 www.againstpoverty.eu www.mostknađeji.eu

Další informace související s Evropským rokem 2010 boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení najdete na www.ey2010 www.againstpoverty.eu www.mostknađeji.eu

Projekt je realizován ze státního rozpočtu České republiky a spolufinancován Evropským společenstvím, v rámci realizace Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení v České republice

Projekt je realizován ze státního rozpočtu České republiky a spolufinancován Evropským společenstvím, v rámci realizace Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení v České republice

Při našem dosavadním působení v SVL Litvínova, nám nemohlo uniknout, že spousta lidí žijících v těchto lokalitách nedosáhne, nebo spíše neumí uchopit a využít nabízených sociálních služeb, které existují v nabídce MěÚ Litvínova resp. které jsou zahrnuty do Komunitního plánu města.

Důvodem je celá řada jevů, které však nejsou na první pohled vidět. **Například – přílišná nesmělost a obava při jednání s úřady, chorobná nedůvěra k institucím a autoritám, z rodinného prostředí převzaté patologické vzorce chování a v neposlední řadě také vsudypřítomná pasivita a rezignace – včetně neschopnosti začít vůbec řešit svou situaci.** Tyto a další sociokulturní a ekonomické jevy způsobují, že drtivá většina lidí žijících v SVL, nedokáže pro sebe ani pro své rodiny zajistit základní prostředky k důstojnému životnímu standardu, jako je práce, dávky sociálního zabezpečení, nebo přiměřeně kvalitní bydlení. V obtížných životních situacích se lidé v SVL často uchylují k činnostem od kterých očekávají, že jim psychicky nebo finančně uleví (gambling, nadměrné užívání alkoholu, užívání omamných a psychotropních látek, drobná kriminalita). Toto chování však zpravidla jejich situaci ještě zhoršuje. Následná progredace upadajícího sociálního statusu pak těsně souvisí se zadlužováním u nebankovních společností a lichvářů, což ústí v rychlý nárůst propastného prohlubování bídy a deprivace v SVL, což v komplexním náhledu obyvatele SVL doslova sociálně a až epidemicky decimuje.

Spolupracující subjekty

Naše organizace je účastníkem Komunitního plánování a Lokálního partnerství města Litvínova a pravidelně se naši zástupci zúčastňují setkávání terénních pracovníků a komise dostupného bydlení – jedná se zejména o: **odbor sociálních věcí města Litvínova, Diakonie, Společné soužití o.s., Terénní pracovníci města Litvínov, Městská policie Litvínov, Nízkoprahový klub Janov.** Terénní pracovníci mají osobní kontakty na všechny další důležité organizace, poskytující sociální služby i na organizace, které takové služby neposkytují, ale jsou nebo mohou být obyvatelům SVL jinak prospěšné (např. Úřady práce).

Zhodnocení efektivity realizovaných aktivit podle jejich typu

Zvýšení sociálních kompetencí a sociální mobility konkrétních klientů se nám díky mediaci a asistenční službě u klientů podařilo v rámci možností posunout tak, aby námi ošetření klienti byli schopní v případě potřeby samostatně vyhledat pomoc anebo, byli schopni obrátit se na kvalifikovanou organizaci v místě bydliště resp. v místě pohybu, která jim takovou pomoc může zprostředkovat (aktívace). Díky naší asistenční službě jsme mohli klientům prakticky předvést jakým způsobem jednat na úřadech a v sociálních institucích a díky informačním letáčkům jsme jim dávali vodítko k tomu, kam se v případě potřeby obrátit (reflexe). Zprostředkovat služby a aktivity, které jsou lokálně dostupné, ale poskytovatelé o klientech nevědí nebo klienti nevědí o službě, se nám

dařilo především díky mediální a letákové kampani. V případě, že se klienta tato kampaň dotkla a on stále nevěděl jak se do služby, či aktivity zapojit, pomohl mu pracovník zprostředkovat tuto službu, nebo ho v rámci asistenční služby doprovodil na místo, kde se konkrétní aktivita, nebo služba provádí.

Motivovat okolí klienta, obyvatel SVL k řešení jejich problémů se pracovníci snažili zejména pomocí motivačních rozhovorů a také pomocí již ošetřených klientů, kteří mohli ukázat praktickou stránku pozitivní změny, což fungovalo na nerozhodné a nedůvěřivé klienty velmi dobře. (odkazování na dobrou praxi)

Program přesáhl i do primární sféry v rámci prevence sociálního vyloučení a chudoby: V listopadu a prosinci proběhli na ZŠ v Janově tři besedy se žáky 9. tříd na téma bezdomovectví, chudoba a předluženost, které se setkali s velkým ohlasem nejen u žáků, ale i u kantorů. Tyto témata jsou i velmi mladým obyvatelům Janova velmi blízké a proto se do diskuze pokaždé zapojili téměř všichni účastníci. Na základě této zkušenosti, se předběžně dohodla další spolupráce mezi MONA a ZŠ Janov.

V projektu jsme se zavázali oslovit minimálně 50-100 osob přímo. To jsme výrazně překročili distribucí letáků propagující jednak naše služby, ale i ostatních poskytovatelů sociálních služeb na území města Litvínova, ve které jsme oslovili 228 lidí. Dále jsme se zavázali k nepřímému oslovení 500-1000 lidí. Dosažení tohoto indikátoru jsme splnili prostřednictvím časopisu AMB, na webových stránkách www.mostknadeji.cz, ww

Dluh – jako jedna z příčin vzniku dalších patologií

Drtivá většina obyvatel SVL má dluhy. Jedná se o dluhy nejen u bankovních společností, ale také u nebankovních společností a u lichvářů. Během realizace projektu bylo zjištěno, že z počtu 54 klientů, kteří vyplnili dotazník, jich pouze 7 nemá žádný dluh, 7 jich má dluh u bankovních společností, 20 je zadluženo u nebankovních společností a 18 má dluh jak u banky, tak u nebankovních společností. 9 osob má dluhy u lichvářů. Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že z celkového počtu 54 klientů, kteří vyplnili dotazník, jich pouze 9 pracuje legálně, 12 jich pracuje v šedé ekonomice a 24 nepracuje vůbec. 9 klientů pak nepobírá ani žádnou sociální podporu a je zcela bez příjmů.

Potvrdil se nám názor, že migrace a pojenost osob ze SVL je poměrně velkým zdrojem pro předávání kriminogenních a dalších negativních návyků. Migrace samotná, je mimo jiné způsobena tím, že cena ubytování v Litvínově je stále vyšší a obyvatelé SVL často nejsou schopni platit nájem.

Jen pro srovnání, cena bydlení v Mostě v družstevním bytě 2+1 včetně poplatků za energii se pohybuje kolem 5000 Kč, oproti tomu průměrná cena bytu 0+1 na ubytovně v Litvínově se pohybuje kolem 4500 Kč (1 osoba). Situace v Litvínově je v současnosti taková, že kapacita sociálního ubytování absolutně nestačí pojmut množství lidí, kteří jsou ohroženi bezdomovectvím. Tyto osoby pak využívají i další regiony v Ústeckém kraji a neustále střídají místo pobytu.

Z celkového počtu registrovaných 54 klientů projektu, kteří vyplnili dotazník, jich 10 má vlastní byt, 11 osob žije v cizím bytě (většinou u přátel), 21 klientů žije na ubytovnách, 2 lidé žijí v nelegálním squatu a 10 lidí žije na ulici bez jakéhokoliv přístřeší.

Kazuistika 1 - jednotlivec v kontaktované cílové skupině

Jednotlivec, muž, žijící na komerční ubytovně (Šumná, Vodní), věk 45 let, nezaměstnaný, příjem z dávek sociálního zabezpečení. Do svých 30 let věku závislý na drogách, nejprve medikamenty (Alnagon, Rohypnol aj.), později intravenózně pervitin. V současnosti denní zneužívání alkoholu. Několikrát trestaný. Zdravotní stav zhoršený, zejména různé druhy plísň končetin, flegmony, bérkové vředy – bez odborné pravidelné léčby. Žije sám – bez stálé partnerky / partnera. Prostředí „bytu“, výrazně připomínající vězeňskou celu (výzdoba i forma uspořádání), zapáchající, nevymalováno několik let, nevětráno. Kontakt s příbuznými přerušen před třemi lety. Ostatní sociální kontakty s osobami na stejné ekonomicko-sociální úrovni, zejména s osobami žijícími na ubytovně nejbližší jeho bytu a s osobami s kriminogenní anamnézou.

Klient dlouhodobě ve stádiu pasivní rezistence u sociální rezignace. Uvažuje o alternativě spáchání trestného činu, s následným odsouzením k nepodmíněnému trestu, kdy by mu ztráta svobody, umožnila nejen standardní lékařskou péči, ale také každodenní zajištění základních životních potřeb.

Popis cílové skupiny ve sledované SVL

Ve skupině existuje syndrom pasivní rezistence, což v překladu znamená, že jednotlivci, tvořící skupinu, díky dlouhodobě nepříznivému vývoji ekonomicko-sociálních podmínek vlastního života, rezignují, či rezignovali na aktivní obranu před sociálním vyloučením a naopak, přijímají svůj statut či úděl velmi pasivně. Přesto, že v SVL již fungují rozličné pomocné programy a aktivity, zaměřené na pomoc při řešení špatného ekonomicko-sociálního statusu (např. dostupné bydlení, RESTART aj.), nejsou tyto programy využívány osobami sociálně vyloučenými či sociálním vyloučením ohroženými a to z důvodu jejich orientace na přímou podporu – zejména finanční, s cílem mít okamžitý ekonomický prospěch. Proto dochází k tomu, že tyto osoby- respektive celé skupiny, se orientují na práci v tzv. šedé ekonomice, drobné krádeže a podvody, obchod s omamnými a psychotropními látkami nebo sběrem či krádežemi kovů. Silně sociálně vyloučení jedinci se pak již uchylují v rámci bezmoci a chudoby i ke shánění potravin a použitelného zboží z odpadkových kontejnerů a to jak v běžném komunálním odpadu, tak u supermarketů. K utlumení výše uvedené deprivace, používají velmi levný a nekvalitní alkohol, případně jakékoliv jiné látky, alkohol obsahující např. Iron, případně i psychofarmaka. V důsledku předchozího popsaného života, je drtivá většina těchto osob – více emotivní, díky sociální izolaci i častěji agresivní a tudíž, hůře – pokud vůbec – zvládají jakékoliv sociální kontakty a změny mimo SVL.

Jak funguje průměrná rodina v SVL

Muž, žena, dvě až tři děti. Nejsou oddáni, žijí společně ve volném vztahu. Bydlí v bytové jednotce 1:1, nebo 1:0 často na ubytovně. Vaří ve společné kuchyňce, která je určená pro celé patro. Používají společné sociální zařízení s ostatními obyvateli patra ubytovny (jedna funkční toaleta pro 40osob, teplá voda k dispozici 1hodinu denně). Děti do šesti let nenavštěvují školku – obecně předškolní výchova je minimální. Zvyšuje se podíl dětí, které nastupují do prvního ročníku již do Speciální školy, nebo jsou v průběhu roku v základní devítileté škole do speciální školy přeřazeny. Většinou z výchovných i psychosociálních důvodů, nemají návyky a schopnosti, potřebné pro integraci v „normální“ ZŠ. Je to způsobeno právě předchozí sociální izolací rodiny. Častým jevem také je, že motivace rodičů k tomu aby posílali své děti do školy, je přímo úměrná výplatě sociálních dávek, která bývá podmiňována pravidelnou školní docházkou dětí. Dalším jevem je, že se v průběhu roku jeden z rodičů mění a to i několikrát. Matka opustí dočasně rodinu s jiným mužem a děti přenechá otci resp. otčímovi či druhovi, nebo ještě častěji, otec opustí rodinu s jinou ženou a o stav či chod rodiny se již nestará, přesto, že žije o kus dál v jiné SVL. Ke střídání partnerů také přispívá realizovaný výkon trestu jednoho z rodičů.

Dále je částečně signifikantní, že děti pocházející ze sociálně vyloučených lokalit a z rodin výše popsaných, jsou nějakým způsobem stigmatizovány – je skoro na první pohled zřetelné, které dítě pochází z uspořádaných a neuspořádaných rodinných poměrů (ADHD syndrom a poruchy chování) ** viz dlouhodobý monitoring v SVL. Výše uvedené tvrzení se týká zejména rodin, které žijí v tzv. komerčních ubytovnách, nebo sdílejí bytovou jednotku s vícero nájemci viz sídliště Janov. Obecným jevem, je poměrně hluboká předluženost těchto domácností. Zejména díky půjčkám od nebankovních společností, a následným tvrdým vymáháním splátek, jsou osoby z SVL prakticky v permanentní finanční krizi. Tato zadluženost způsobuje další patologie. Například nulovou motivaci pro nástup do řádného zaměstnání, protože dlužníkům hrozí exekuce a další ekonomické sankce. Dlužné částky, často dosahují astronomických rozměrů v řádech desítek a stovek tisíc. Přesto, že původní „půjčky“ byly podstatně nižší. **Lze zde odpovědně hovořit o lichvě nebankovních společností - legalizované státem. Právě předluženost domácností, způsobuje až epidemické negativní jevy a reakce v SVL.**

Kazuistika 2 – Fousáč

Fousáč je padesátipětiletý bezdomovec, který už sedm let žije na ulici v Litvínově. Je možné ho potkávat na lavičkách u kostela, nebo u stánku s občerstvením na nádraží. Jak tvrdí, býval kdysi bagrista na šachtě, ale byl propuštěn při druhé vlně propouštění a od té doby jinou práci nenašel. A vlastně ani nehledal. Od roku 1997 byl registrován na ÚP a roku 2003 byl vyhozen. Od té doby žil jen s půjček od bank a přátel, které nevracel. V roce 2004 prodal byt a za utržené peníze uspořádal rozlučkový mejdan, po kterém, jak tvrdí chtěl spáchat sebevraždu. Když ale vystřízlivěl po prohřěných nocích, svůj plán nenaplnil. Bez

Další informace související s Evropským rokem 2010 boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení najdete na www.ey2010 www.againstpoverty.eu www.mostknadeji.eu

Další informace související s Evropským rokem 2010 boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení najdete na www.ey2010 www.againstpoverty.eu www.mostknadeji.eu

